

Szerkesztőség és kiadó hivatal

Hely: SIMONFFY-ház a város-házával szemben

HIRDETÉMÉNYEK.

előfizetési pénzek és a kiadás körüli panaszok valamint a lap szellemi részét illető minden közlemények ide intézendők

Bérmertelen levelek csak ismert kezektől fogadtatnak el.

DEBRECZENI ELLENŐR.

POLITIKAI, TARSADALMI és KÖZGAZDASÁGI LAP.

A SZABADELVŰ PÁRT KÖZLÖNYE.

Megjelen naponként, a vasárnap és péntek kivételével.

Előfizetési ár:

Helyben házhoz hordva vagy vidékre postán

küldve:

Egész évre	10 ft — kr
Félévre	5 ft —
Negyedévre	2 ft 50
Egy hóra	1 ft —

Hirdetési díj:

Öt-hasábsopetisorszéri beiktatásáért 5 kr

Bélyegdíj minden hirdetésért külön 30 kr

Nyitlér 4 hasábsopetisorszéri 20 kr.

XI. évfolyam. 1884.

Debreczen. Kedd június 24.

122. szám

Debreczen, június 24.

Lentebb egész terjedelmében közöljük azt a határos, gondolatokban gazdag beszédet, melyet Trefort Ágost vallás és közoktatási miniszter Pozsonyban választói előtt mondott. Egész terjedelmében közöljük lapunk szüktere daczára is, mert e beszédben egy valódi államférfi igazán szabadelvű politikai nézetei nyerne kifejezést, és most a beszédben érintett reformok felett még sokáig fognak beszélni politikai körökben.

Beszéde bevezetésében találó élel jellemzé a miniszter az ellenzék „kormányképességét” s a balfelfogást, melyet a közönség körében maig a miniszteri hatáskör tekintetében uralkodik. Valóban államférfi felfogást tanusit Trefort miniszter, a jövő országgyűlés teendőit illető különösen nagyfontosságú enunciatívóiban, melyek töle, a kormány egyik tagjától származván, kétszeres figyelemre tarthatnak igényt. A miniszter három pontban foglalta össze politikáját: tudományosság, vagyonság és egészség az, melyre nemzeti létünk biztosítása végett első sorban szükségünk van.

Trefort Ágoston

vallás- és közoktatásiügyi miniszter beszéde választóihoz.

(Pozsony sz. k. város I. választókerületében 1884. június 22-én.)

Szerencsém van önök körében megjelenni, hogy köszönetet mondassak azon bizodalomért, melyet irántam tanusítottak, midőn e kerület képviselőjeül megválasztottak. A képviselői mandátum komoly embereket kezében igen becses adomány, melylyel sok jót és üdvöset lehet alkotni, de magában tekintve két éli feyver, mert könnyelmű emberek kezében csakis feljogosítás politikai sportot a politikai kiesapongásokra.

En kétszeres hálás vagyok önöknek, mert midőn nekem bizalmat szavaztak, megszavazták egyszersmind azon kormány számára, melynek tagja vagyok, — parlament kormány pedig az ország bizalma nélkül fenn nem állhat. A választásokból kikerült jelentékeny többség a kormány fennállását biztosítja.

Megvallom azonban önöknek, hogy ha szabad volna komoly dolgokkal tréfálni, vagy egyéni hajlamoknak vagy inkább humornak engedni, kedvem telnék, ha mi kisebbségben maradtunk volna s azon urak, kik aranybányákat igények, kik mindent legjobban tudnak, kik mindenütt oly hallatlan önhittséggel lépnek fel, mintha rajtuk kívül nem volna üdvösség, ha — mondom — ez urak kormányra jutnának, hogy látna a világ a tiáscot, mely okvetlenül bekövetkeznék.

En sajnálom, hogy az ellenzék oly feyverekkel él, melyek ellene fordulnának, ha a hatalomra jutna, mert az ily eljárás lehetetlené teszi az egészséges parlamentarismust. — Igaz, hogy miniszteriális rendszer nálunk még új — az emberek meg nincsenek tisztában az iránt: mi a feladata, mi a hatásköre s mik a feltételek, melyek alatt a feladatok sikeresen meg lehet felelni.

Legjobban visszatükröződik ez azon elbánásban, melyben a miniszterek fogadási napjaikon részesülnek. En főleg saját észletemről szólok. Jönek emberek s pedig a miveltebb osztályokból valók is, kik a miniszter mindenhatóságában s mindentudásában hisznek — állítva, hogy a miniszter minden kérésüket teljesítheti, hiszen ő tehet kivételt, ő dispensálhatja magát a törvénytől s a szabálytól, — azokra következnek ellenkezőleg olyanok, kik a miniszteriumot nem sokba veszik, és azt mintegy tudakozó intulzetnek tekintik; hiszen megtörtént velem hogy egyszerü káplán engemet interpellált, miért lett X. püspökké kinevezve s nem Y., ki neki jobban tetszett volna, — végre jönnek azok, kik azon meggyőződésben élnek, hogy minden miniszternek s különösen a vallás és közoktatási miniszternek rendelkezési alapja van. — Röviden szólva: nálunk a miniszterektől többet követelnek, mint bárhol; de nem látják el a minisztereket azzal

az apparátussal, melylyel azt teljesíteni lehet. Átalán véve még nagyon be vagyunk fonva a régi formulákba, vagy máskép s röviden fejezve ki gondolataimat: Magyarország régi traditióján fogva, még máig nagy mértékben antigovernementális ország.

Köszönetet mondhatnék önöknek azért is, hogy programot tölem nem követeltek; a mi egyébiránt nagyon természetes, mert tagja levén a kormánynak, minden miniszternek külön programja nem lehet; de azért elmondom nézeteimet oly tárgyokról is, melyek a jövő országgyűlés programjába bizonyosan be fognak vétetni. De ha nézeteimet némely fontos ügyeinkről önök előtt elmondani óhajtom, abban a kellemes helyzetben még sem vagyok, hogy új dolgokat mondhassek önöknek; kénytelen vagyok ismételni, a mit számtalanszor mondtam s fogok is mondani mindaddig, míg a nemzet vérebe át nem fog menni.

En három szóban foglalom össze egész politikámát: tudomány, vagyonság és egészség. Ne méltóztassék azonban azt hinni, hogy annyira egyoldalú volnék, hogy a társadalom egyébb tényezőit ignorálnám, hogy előttem sem vallás, sem szabadság, sem igazságszolgáltatás, sem közigazgatás, sem hadsereg, sem társadalom, sem művészet nem bir jelentőséggel: de én azt hiszem, hogy a a nemzet, melynek tudománya, vagyona s egészsége van: el fog érne mindent, mit természetadta hajlamainál s tehetségeinél fogva elérhet. Tudatlan s koldus népek semmire sem valók és semmire sem mennek.

Nem fogják nekem rossz néven venni, ha általános nézeteimet röviden előadni akarván, mindenekelőtt ressortomról s különösen a közoktatásról szólok. Nem vagyok oly tulyszerű, hogy ki ne mondjam, hogy közoktatásunk minden ágában halad, de e haladás nem elégséges s mondhatom, hogy nálamál senki sem ismeri jobban annak hiányait, a gyöngye oldalait. Közoktatási politikám: s közoktatást összhangzásba hozni a társadalom szükségéivel. Ezt a közoktatás egyes ágainál szemmel tartva s azokra egy pillantást vetve, állíthatjuk pl. hogy egyetemünk más ma, mint csak 48. sőt 67 előtt is volt, s csak egy ténny említek: 48 előtt az egyetemi könyvtára évenként 420 frt. fordított — mi a rendkívüli dotation kívül 10,000 frtot fordítunk évenként s örömmel constatalhatom, hogy az nem is marad meddő kincs, de erősen használtatik. Ez egyszerü tény mértékül szolgálhat az egyetem összes állapottai emelkedésének megítéléséhez. S ez emelkedés még nincs bevégozva s nem szabad abban maradni. A pesti egyetemet el fogjuk látni azon egész apparátussal, mely nélkül az egyetemi oktatás sikeres nem lehet. A kolozsvári egyetem is halad, most építjük a bouczani intézetet, melyet az orosz s természettudományi többi intézetek fognak követni s annak is emeljük a könyvtári dotatióját.

Polytechnikumunk a külföld sok hasonnemű s na, yhirü intézetével már is versenyezhet. De ha tekintjük, hogy meglevő két egyetemünk ezen emelkedése s folytonos bővítése daczára mennyi ifjú megy a külföldre: egy harmadik tudomány egyetemet sokáig nem fognak nélkülözhetni.

A közoktatás kólák tekintetében quantitative dusan van gondoskodva — a kvalitás nem mindenütt kielégítő. Vannak azonban igen jó — valamint igen gyöngye gymnásiumok is — mert a mi közepiskoláink egész quodlibet képeznek. Az új törvény okvetlenül új fordulatot fog adni a dolognak, a mennyiben egyöntetűbb és egészségesebb fejlődést idéz elő, de a siker nagyobb mérvben csak néhány év mulva lesz szembetűnő, ha tudmillik mindenütt oly tanárok lesznek, kik tudnak tanítani — s oly igazgatók, kik értzik, hogy a ki nem gymnasimba való, azt onnan el kell terelni. Akkor a gymnasium növendékei talán fogyni, de azok általános színvonala mindenesetre emelkedni fog. Az iparszakoktatás hozzám, de két kitűnő iskolával, a közép ipar iskolával, valamint a művészeti ipariskolával dicsekedhetünk.

E téren még igen sokat kell tennünk, ha a prókatori típusból kibontakozni s az iparos nemzet jellegét akarjuk felvenni. Hogy ez költség nélkül nem eszközölhető, magától eutetik.

Lehetetlen nem érintenem a népoktatást. E téren is van haladás. A felekezetek, a községek, nem különben az állam,

teszünk a mit lehet. En nem bánom, bár honnan jöjjön az intelligencia s a miveltség de ha nagy eredményeket akarunk, mindennütt a hol az egyházak s felekezetek, vagy maguk a községek nem képesek jó iskolát tartani: állami iskolákat kell állítanunk s a népoktatásra még több pénz kell fordítanunk, mint eddig. A közoktatás a legszorosabb viszonyban áll a nemzetgazdasággal. Azért is a közgazdasági állapotokat a közmiveltetés érdekében is emelnünk kell. És tekintetben is szükülködünk recipékben; itt vannak az agrariusok, — a külön vánterület apostolai, — az államsocialisták s phantasták egyébb nemei, kik falsificálják a multat s falsificálnak a tényeket is, ha nekik megengednek; de én hiszem, hogy ez uraknak sem fog sikerülni a dolgok természetes fejlődését megátolni.

Ma aránylag szegények vagyunk, amint mindig is szegények voltunk, mert industria s kereskedés nélkül nincs vagyonság; agricool országok szegények; mert ipar nélkül a földmiveltés sem virágzik. Nyers terményeinkkel nem fogunk boldogulni többé a világpiaczon. Nekünk minden socialis eszközt fel kell használnunk ipar előteremtésére s a monarchia másik felével vámközöségben kell maradnunk; mert az nemcsak politikailag szükösleges, hanem gazdaságilag is üdvös.

Megengedem, sőt tudom, hogy a törvényhozás és a végrehajtó hatalom az ipar előmozdítására sokat tehet, tesz is s tett is, de ha valamire nézve áll a szokott aide toi et Dieu taidera, áll ez amai viszonyok közt e téren, — A társadalomnak kell itt működni, erősen kell akarni s ki kell vetközni abból a balitélethől, hogy mind az rosz, mi itthon készül — és lesz iparunk. — Sajnálom, hogy nem bocsátkozhatom ma ez ügy részletezésébe; de hiszem, hogy nem utólszor szólok önökhez s hogy lesz alkalmam ezt egyszer bővebben kifejtetni.

A financiaziát illetőleg csak éppen megjegyezni akarom, hogy az a legszorosabb összeköttetésben van közgazdasági állapotainkkal, — ezek javulásával fog javulni a financiazi. Egyébiránt nem igaz, hogy az adók elviselhetlenek, az adó magassága miatt Magyarország senki sem megy tönkre.

Közgazdasági fejlődésünk egy további föföltétele a közegészség. Ennél nincs becsesebb kapitális, az országokat a sok betegség s a nagy halandóság pusztítja. Rosz víz, rosz levegő, rosz lakás, tisztatlanság, rosz táplálkozás, iszákosság, főleg a pálinka ivás pusztítja a népességet. E téren az állam s közigazgatás szintén nem tehet mindent; — itt az iskola s az egyház sokat tehetnek s a gazdasági egyletek hivatalvolnának tevékenységét fejteni ki — követve a békésmegeyi gazdasági egyesület példáját.

Mindezt kifejtteni nem lehet egy választási beszédben, annál kevésbé, mert sok egyébb tárgyról is kell még nyilatkoznom — s nem fogom kerülni a kényes kérdéseket sem. Fogok szólni nevezetesen a zsidókról s a felekezeti viszonyokról.

A zsidóság a legnevezetesebb világtörténelmi tünemények egyike. Szétszórva a világban, hatása a népek civilisatíói szerint különböző volt. Eltűlt a földirtoktól s kizárva sok egyébb hivatásoktól: a zsidók kényszerítették kizárólag a kereskedéssel s pénzülettel foglalkozni. Midőn aztán a modern állam az egyenjogúság alapján szerzedekett — magától értetett, hogy a zsidókat ugyanazon jogokkal kell felruházni, melyeket a keresztény honpolgárok bírtak. Hasznára volt-e a zsidók ugynevezett emancipatiója az országnak? En nem kétlek, hogy igen is; de századok szülte viszonyok nem változnak meg rögtön a törvényhozás intézkedése következtében. A törvény rögtön változik, az ember a maga hajlamai s szokásaival csak lassan alakul át. De a közlelés és assimilatió processusa megindult s gyorsan haladhatott volna, ha közbe nem jön az antisemitismus.

Ez szellemi betegség, melynek csakis rosz következményei vannak s lehetnek; mert az antisemitismus nem faj, vagy vallás elleni mozgalom — ez csak ürügy: mert az antisemitismus ezélja tulajdonképp fordalom és socializmus vagy inkább communismus, — folytonos izgalomban tartani az országot s aláálni a társadalmi rend alapját — s erre semmi sem

alkalmasabb, mint az antisemitismus; — továbbá megtámadni a vagyont, s a tulajdont. Kezdődik pedig ilyen támadás szegény Hersko vagy Iczig falusi pálinka mérőnél s megymajd Esterházi hercezig, vagy Magyarország primásáig.

Mit kell tenni, hogy az antisemitismus megszűnjék? A törvényhozás e téren keveset tehet; ellenben a végrehajtó hatalom mindent tehet, megvédvén a zsidókat, hol szükösleges, a nép kitörése ellen s nem tűrvén a bujtogatásokat és felszólalásokat a a birtok és tulajdon ellen s másfélfi terjesztvén a miveletlen zsidók közt a cultura azon nemét, mely az antisemitismus leghatásosabb antidotuma.

Legtöbbet tehetnek azonban az antisemitismus ellen maguk a zsidók miveltebb s vagyonsosabb osztályai, ha hitsorsosaik közt azon szokások megszüntetésére hatnak, melyek őket a keresztény társadalomtól távol tartják, ha őket földmiveltéské és iparosokká fogják nevelni, hogy ne lássék, mintha ők a közeposztályukat természetes állásaikból kizsoritani akarnák. E mellett a közös iskola és a hadsereg az antisemitismus legjobb elhárítói.

Ha a mondat: „quieta non movere“ valahol észszerűen alkalmazható: ugy e tér mindenek fölött a vallás és egyház. De nem a tiszta ész vezeti az emberiség sorsát. Megvallom tehát, hogy én e felszólalásomban szivesen kikerültem volna mindent mi vallás, egyház s felekezetre vonatkozik.

De miután a választási mozgalomba bevonattak ezen ügyek is: lehetetlen azokat hallgatással mellőzni; épen nekem, a ki nemcsak közoktatás, hanem vallásügyi miniszter is vagyok.

A kormány minden bevett vallás és felekezet jogait és szabadságait tisztelte és épségben tartotta, szemmel tartván az állam jogait és szabadságait. — Midőn a katolikus autonomia mozgalma lezajlott, az egyházi életet érintő kérdések, főleg az iskola, az alapítványok s a házassági viszonyokban pontosultak össze.

A népoktatásról szóló törvény minden ephyháznak s felekezetnek jogot ad iskolát állítani, fentartani s tanítóit nevelni, s e tekintetben oly liberális, melyhez hasonlót nem ismerek. De a törvény végrehajtása is szintoly szellemben történt s történik az én miniszterségem alatt. De ha a felekezeti iskola a felsőség közönyössége folytán igen rosz állapotban van, vagy ha a lelkész s a község közt rosz viszony van s az átcsap az iskolai tére s itt is differentiak keletkeznek: ennek oka nem a kormány! A közepiskoláról szóló törvény korlátozza a protestans iskolák autonómiáját bizonyos mértékben, bár meghagyta szabad mozgásukat az állami rend keretében; a katolikus iskolák helyzetét nem változtatta meg, semminemű jogot nem vett el tőlük; az alapok s alapítványok katolikus természetét én minden alkalommal hangsúlyoztam: hol van tehát ok a panasza?

De mielőtt tovább megyek, meg kell jegyezmem, hogy épen ezen alapok s alapítványokra vonatkozólag saját felfogásaik vannak az embereknek; bibelődtek ezek jogi természetével — kezelési módjával, csak azzal nem, hogy ezen alapok s alapítványok, bármí módon kezeltessek, nemfelelnek meg többé azon szüköségeknak, a melyeknek fedezésére vannak rendeltetve. A tanulmányi alap nem elégséges már ma a katolikus iskolák költségeinek fedezésére, valamint a vallás-alap sem megfelelő mindazon igényeknek, melyek irányában támasztatnak. Nem szólva a templomok építéséről s fentartásáról, valamint a papnevelő seminariummokról, — de csakis a katolikus lelkészek fentartásáról; mert a mai congruálval a katolikus lelkészek nem tudnak megélni.

Komolyan kellene foglalatokodni e kérdéssel. Átalán véve kényes kérdéseket mindig békés időben kellene tisztázni; mert ha a hullámok magasra csapnak: akkor a megoldás lehetetlen, a helyett jön a törés, mi sohasem válik a társadalom javára.

Ezen eszmemenetnél levén, nem kerülhetem el, hogy a házassági ügyeket is ne érintsem. Ezek rendezése nem a mostani kormány által hozott naprendre. A képviselőház ismételve hozott határozatot, hogy a kormány a polgári házasságról terjeszzen törvényjavaslatot a ház elé; a mos-

hozzánk érkezett levél tudatja, a vendégek lesznek vagy 120-an s köztük 30-35 nő. — A hangverseny és színi előadás rendkívül érdekes lesz, mert a budapesti nemzeti színház drámai és operai tagjai közül is igen sokan fognak résztvenni. Az előlégi intézkedések megtételére valószínűleg Felek Miklós és Dolinay Gyula urak julius elején városunkba érkeznek. — Megemlítjük még, hogy ez ünnepélyességek egyik legérdekesebb pontja lesz az első napra tervezett fényes bankett, a „Bika“ disztermében a mely alighanem 500 terítékű lesz. — Egyáltalán az idej nyarunknak ez a látogatás lesz a legszebb és legemlékezetesebb pontja.

— **Esküvő.** Kovács Gábor városunk jeles fiatal ügyvéde szombaton délután esküdtött örök hűséget Nemes Gábor bankigazgató kedves szép leányával Irma kisasszonnyal. Az esküvőn igen nagyszámú intelligens közönség volt jelen. Zavartalan igaz boldogságot kívánunk az ifjú párnak.

— **A joghallgatók tisztelgése** a „joghallgatók segítő egyesületének“ tisztelgési tagjainál. F. hó 21-én jelent meg a joghallgatók küldöttsége ft. nagyságos Révész Bálint püspök úrnál. A küldöttség vezetője Némethy Károly meleg szavakban esettelt a segítő egyesületnek, de általában a joghallgatóknak mély tisztelgését és ragaszkodását a főtiszt. püspök ur az érdemekben megöszült férfiú iránt, kire egyházkerületünk s főiskolánk apraja-nagyja büszkeséggel, a legmélyebb tisztelettel tekint, ki az ifjúsági egyesületnek, közelebbről a mi segítő egyesületünknek mindig meleg barátja, egyik első rangú pástora volt; végül ígéretet tett maga s a debreczeni főiskolát pár nap múlva végeken itt hagyó jogász társai nevében, hogy azt a két kincset, mit e főiskola falai közt elsajátítottak: a jog tisztelgését s az egyházszertetét mindenha drága kincsként fogják őrzni, éltek vezére mindig e két eszme leendő! A főtisztelendő püspök ur ekesszólóan meghatva válasszolt. Biztosítja a küldöttséget, hogy mint a multban mindent megtett, ugy a jövőben is mindent megteendő egyesületünkért, lelkiünkre kötő, hogy őrizzük meg híven mindig a két talizánt, szeressk hazánkat, egyházunkat. A tópai ihletet ajkának varázsigei kitörölhetetlenül vésődtek be mindnyájunk szívébe. Majd Liszka Nándor jogtanár úrnál, az egyesület érdemes felügyelőtanáránál tisztelgett a küldöttség, a ki 8 év óta annyit tett együletünkért, s mindnyájunk tisztelgését s oztatlan szeretetét érdemelte ki. Ugyanaz nap levélben kéretett felngs. Vállay János egyházkerületi főgondnok ur a tisztelgési tagok elvállalására. A virágzó egyesületnek a legszebb jövő jósolható az érdemes tisztelgési tagok protektorátusa alatt!

— **A debreczeni zenede növendékei** nek folyó 1883/4-ki tanévet berekesztő közvizsgái e hó 29-ik és 30-ik napján a következők sorrendben fognak megtartani: Jun. 29. vasárnap d. e. 10 órától 1 óráig vizsgáznak a zongora iskola leány és fi növendékei, délután 5 órától estig az ének iskola leány és fi-növendékei. Jun. 30. hétfőn d. e. 10 órától 1 óráig az általános képezde, délután 4 órától 5 óráig a hegedű iskola, 5 órától estig a zongora képezde. Debreczen 1884. jun. hó 20. Az igazgatóság.

— **Vattay Béla** urnak a joghallgatók segítő egyesületével szemben fennálló tartozása kifizetésére történt felszólítása tévedésből történt, mivel az megelőzőleg általa kiegyenlítettett. — Debreczen 1884. jun. 24. Némethy Károly elnök.

— **Véres párbaj** történt tegnap Hentaller Lajos és dr. Rác Géza között, kik mint képviselőjelöltek állottak egymással szemközt a fülöpszállási kerületben. A párbajra Rácznak a választási mozgalmok alatt Hentaller és családja ellen használt némely kifejezései s Hentallernek ezek miatt közzétett hírlapi nyilatkozata adtak alkalmat. A Rác G. segédei voltak: De Potere Jakab ezredes és Lázár Lajos volt képviselő, a Hentelleré Komjáthy Béla és dr. Várady Antal. Orvosi minőségben jelen voltak Hentaller részéről dr. Lisznay, Rác részéről dr. Biró és dr. Kerékgyártó. A párbaj egyik fővarosi vendéglő termében kardra történt, az egyik fél vívási képtelensége. Mindössze négy összecsapás volt; a másodiknál Rác Géza a nyakon kapott vágást; az orvosok megállították a vérzést, aztán tovább folyt a párbaj. A harmadik összecsapásnál Rác a balmellén fölül kapott egy kisebb vágást, a negyediknél átvágta Hentaller a kulcsontját, mire az orvosok közbeleptek s nem engedték a párbaj tovább folytatását. A felek a nélkül váltak el, hogy kezét fogtak volna egymással.

— **Összehasonlító statisztika.** A f. év június hó 1-től jun. hó 7-éig terjedő XXIII-dik hetében Budapestben született 298 gyermek elhalt 347 egyén. — Debreczenben szül. 39, elhalt 25. — Pozsonyban szül. 30, elhalt 46. — Kecskeméten szül. 34, elhalt 33. — Aradon szül. 43, elhalt 17. — Temesvárt szül. 30, elhalt 22. — Nagy-Várdon szül. 22, elhalt 26. — Kassán szül. 26, elhalt 19. — Sz. Fehérvárott szül. 18, elhalt 13 egyén.

A könyv gyilkossága.

Az Oláh István könyári lakoson 1882. sept. 5-6-ika közötti éjjelen elkövetett gyilkossági ügyben tegnap kezdette meg harminczben a végtárgyalást a debreczeni kir. törvényszék.

A büntető bíróság következőleg alakult meg: Elnök Ngos Szűcs István; előadó Lengyel Imre; szavazó bíró Komlósy Dezső; jegyzőkönyvvezető Sárváry Lőrincz; közzvádó Kémery Károly; I. rendű vádlott (Kovács Lajos) védője Dr. Hrehuss Viktor; II. rendű vádlott (Tóth József) védője Dr. Kardos Samu; III. rendű vádlott (Govrik Ákos) védője Gyugyei József.

Elnök 9¹/₂ órákor a fogva levő Kovács Lajos és Tóth József vádlottakat szuronyos börtönőr között bevezetetti. Szabad lábón levő Govrik Ákost pedig előhivatván, a végtárgyalást a szőnyegen forgó ügy rövid ismertetése után megoyítottanak nyilvánítja és a bizonyítási eljárás megkezdését elrendeli.

Kihallgattnak első sorban Tóth József II. rendű vádlott: — Elnök felkérdezésére előadja, hogy mult 1882. szeptember 4-6 közötti éjszakán ugy éjjel tájban felkereste őt a réten, — a hol gazdája lovait legeltette — Kovács Lajos és fenyegetések között követelte tőle, hogy régi ígéretét váltassa be, t. i. vezesse őt el a gazdája udvarára, a hol ennek fián bosszuját akarja tölteni azon sértésért, mit rajta az — egy táncmulatság alkalmával nyilvánosan elkövetett. Ő ugy mond a sokkal nagyobb testi erejű Kovács Lajosnak ellentállni nem vevén ezzel együtt Konyárnak indult, elvezette Kovácsot gazdája udvarára, a hol neki semmi más teendője nem volt, mint a hamis kutyáktól Kovácsot megóvni. — Kovács az udvarba érve meglátta az ámbitus könyöklőjén fekvő baltát, kezébe ragadta és az alvó áldozat felé közeledett. Ő erre figyelmeztette Kovácsot, hogy ne a baltával üssön rá, mert avval agyon találja csapni. De Kovács erre azt felelvé, hogy több eszem van neked ennél sem mint ez tennem, a balta élével egyet sujtott Oláh Ferencz fejére, a ki nyomban szörnyet is halt. Ezzel mindketten eltávoztak.

Kovács Lajos I. rendű vádlott ezen terhelő vallomás daczára megmarad következetesen azon állítása mellett, hogy ő sem akkor az éjjel, sem máskor, sem soha életében az Oláhék udvarában nem volt, annál kevésbé ütötte agyon az ifjú Oláh Ferenczet; Tóth József ezen állításai aljas és hamis rágalmak, ő csak azért keverte be a dologba, mert tudta, hogy haragosa volt Oláh Ferencznek — és tudja, hogy vagyonos szülei minden áldozatra készek fiok megmentése érdekében — és így azt hiszi, hogy ő is könnyeben szabadulhat. Első beismerő vallomását a csendbiztos előtt is azért tette, mivel az és pandurja felette kinozták őt.

Govrik Ákos volt megyei csendbiztos III. rendű vádlott tagadja, hogy Kovácsot kinozta volna, de annyit beismer, hogy egyszer ugy vágta arczul, hogy az egy szekrénynek esett, másszor meg Rác Gábor nevű csendlegénye ütötte nyakon. Vádlottak után az ujonnan beidézett 15 tanu kihallgatására kerül a sor. Ezek egy része határozottan vallja, hogy Kovács Lajos kezei lánczaczal voltak összekötve, hogy pofhöz hasonló csattanást hallottak, hogy a vizsgálati szobából több ízben fájdalmas kiáltások törtek elő. A tanuk másrésze pedig határozottan vallja, hogy Kovács Lajossal együtt mentek ki a legelőre akkor este, hogy Kovács Lajos velük 11 óra tájt együtt fektűt le, és mikor reggel 3 órákor felkeltek Kovács Lajos szintén velük volt. Ezután több be nem idézhető tanu vallomása olvastatik fel, kik azt bizonyítják, hogy Tóth József nekik, mint egy cellába zárt társának bevallotta, hogy Oláh Ferenczet ő maga ütötte agyon, és Kovács Lajost csupán ezért vonta bele a bajba, hogy saját börtent mentse meg. A bizonyítási eljárás befejezte előtt a törvényszék Dr. Kardos Samu védő ügyvéd indítványára vádlottak szembesítését elrendeli és az alkalommal Tóth József szemébe mondja fenti terhelő vallomását Kovácsnak.

A bizonyítási eljárás 12¹/₂ órákor befejeztetvén elnök az ülést felfüggeszti és a vád és védelem előterjesztésével a d. u. óráttüzi ki. — A mondott időben elnök az ülést ujja megnyitván első sorban a közzvádót hívja fel indítvány előterjesztésére.

Kémery Károly közzvádó, daczára az ujabban megtartott végtárgyalás adatainak, melyek Kovács Lajost mindenáron ki-lajost minden áron ki akarják menteni, nem érzi magát, sem indittatva arra, hogy előbbi álláspontjától eltérjen. miert is indítványozza, a) hogy Govrik Ákos a B. T. K. 477 §-ába ütköző hivatalos hatalommal való vizsgálás szándékát és ennek jogkövetkezményei alól felmentessék. b) hogy Tóth József a B. T. K. 279 §-ába ütköző és a 69 §-2-ik pontja szerint minősülő szándékos emberölés büntetében mint segéd, c) Végül hogy Kovács Lajos a b. t. k. 279 §-ába ütköző szándékos emberölés büntetében mint közvetlen tettes elítéltessek. az elítéltek a perköltségeknek egyetemleges, a rabtartási költségeknek pedig fejenként viselésére köteleztessek. A károsult felek jogczimük megállapítása mellett igényeikkel polgári perre utasíttassanak.

A védelem a vád sorrendjét követvén először III. rendű vádlott védője Gyugyei József emel szót. Ő köszönettel fogadja védenoze nevében a közzvádó felmentő indítványát és ahhoz mindenben csatlakozván kéri védenoze Govrik Ákos felmentését.

Ezután II. rendű vádlott védője dr. Kardos Samu szólalt fel. Bár — ugymond — a közzvádó álláspontja, mindenben összhangban van az ő védenoze érdekeivel, bár Govrik Ákos felmentése ellen neki sincs semmi kifogása, mégis tekintettel az ügy fontosságára, és különösen hazai joggyakorlatunk azon elfogadott elvére, hogy főben járó büntetéseknél sem az alsó, sem a felsőbb bíróságok a közzvádóknak indítványához nem a minősítés, sem a büntetés tekintetében nincsenek kötvé; — nem elégszik megazzal, hogy egyszerűen csatlakozását fejezze ki, a közzvádó és Gyugyei József védő társa álláspontjához, hanem saját szempontjából is megkívánja vllágitani a dolgot. — A rövid bevezetés után védő egy az egész pert minden részletében átolélló, jogászai szempontból kiváló érdekes beszédben kimutatja, hogy a vádbeli esemény nem gyilkosság, hanem legrosszabb esetben is csak szándékos emberölés, hogy a tetten, nem egy de több követte el, hogy a tettes már mint Kovács Lajos nem lehetett; hogy Tóth József legfeljebb is csak mint segéd működött közre. — Védenoze büntető előéletét súlyosító körülményül el nem fogadhatja, mert ezt teljesen lerontja bünbánó elismerése, és elfogatása óta tanúsított példás magaviselete. A majdnem 2 évre nyuló vizsgálati fogságot pedig mint a mi védenoze önhibáján kívül történt mindenáron betudatni kéri, kiszabandó büntetésébe.

A védelem utolsó előterjesztője Dr. Hrehuss Viktor I. rendű vádlott védője volt. A minden ízében sikerült védőbeszédnek fénypontját az képezte, midőn egész plansibilinét tette, mint rágták szája a miről sem tudó védenozének iszonyu kínzások közepette — a terhere rótt eseményt, erős színekben ecsetelve a megboldogult csendbiztos és pandur világ viselt dolgaiat. — Védenoze árthatlan mert alibijét az emberi lehetőség szerint tanukkal bizonyította be, kéri annak felmentését és azonnali szabadlábra való helyezését.

Miután a replica jogával sem a vád sem a védelem élni nem kívánt, a törvényszék tanácskozás végett visszavonult. Egy órai hosszas tanácskozás után a sűrűn megtelt terem hallgatóságának feszült figyelmé között a következő ítéletet hirdette ki az elnök:

Öfelsége a király nevében; a debreczeni kir. trvszék mint büntető bíróság az 1884. június 23-án megtartott nyilvános végtárgyalás után a btk. 279. §-ába ütköző szándékos emberölés büntetével vádlott Kovács Lajos és Tóth József, valamint a btk. 477 §-ába ütköző hivatalos hatalommal való visszaélés miatt vádlott Govrik Ákos ügyében következőleg ítél:

I. rendű vádlott Kovács Lajos és III. rendű vádlott Govrik Ákos, a terhőkre vád és jogkövetkezményei alól felmentettek, Kovács Lajos azonnali szabad lábra helyezése elrendeltetik.

Ellenben II. rendű vádlott Tóth József az ítélet jogerőre emelkedésétől számított 10 évi fegyházra és 5 évi hivatalvesztésre ítéltetik. Szabadságvesztés büntetésébe azonban az 1882. szeptember 6-tól folyó vizsgálati fogsága betudandó léssen. Az ítéletet mindhárom vádlott teljes megnyugvással fogadta, de a közzvádó és Dr. Kardos Samu a Tóth József javára felebbezést jelentvén be, ezt a törvényszék elfogadta, megengedvén egyttal azt is, hogy felebbezéseket 8 napi határidőn belül írásban is indokolhassák.

Legujabb.

(„Debreczeni Ellenőr“ eredeti táviratai.)

Toulon jun. 24. Csütörtöktől vasárnapig itt husz egyén meghalt kholerában. A városból nyolczezeren elutaztak. A kholera helyi eredetű.

Zágráb jun. 24. A tartomány gyűlésen ma a költségvetés tárgyalásánál Mtskatovics előadó beszédét az ellenzék gyakran félbeszakítá; Starcsevics sértő kifejezéseivel oly botrányt idézett elő, hogy az elnök kénytelen volt az ülést öt percze felfüggeszteni.

Páris jun. 24. A kamarában Ferry előterjeszté az angol-francia egyezményt.

London jun. 24. Az alsóházban Gladstone előterjeszté az angol-francia egyezményt.

Felolós szerkesztő és kiadó laptulajdonos
Vértesi Arnold.
Főmunkatárs: Karczag Vilmos.

MATTONIFÉLE
GISSHÜBLER
legjobb asztali- és üdítő ital,
kítő hatásonak bizonyult köhögésnél,
gégebajoknál, gyomor- és hólyaghu-
rutnál.
Mattoni Henrik, Karlsbad és Budapest.

Eladó.

Nagyuj-utczán az 1612. számú háznak házutáni földje eladó.

Az uj-kertben az 1-ső járason 1 nyilas szőlő pajtvával és hozzávaló edényvel eladó. Ugyanott 1 nyilas 1 fertály szőlő hozzávaló edényekkel, de pajta nélkül eladó.

Értekezhetni nagyuj-utczán 1612. szám alatt, a tulajdonossal.

3355.
1884.

Arlejtési verseny.

Debreczen sz. kir. város tanácsa részéről közhírré tétetik, hogy a város cz idő szerinti 6 rendőrbiztos, és 36 közrendőrei számára a f. 1884. évi oct. hó 1-ső napjától — 6 éven át szükséges és a számvevő hivatalnál közszemlére kitétt kimutatásban foglalt rubaneműek készítésére és szállítására árlejtési verseny rendeltetvén, mindazok, kik versenyezni kívánnak, tartoznak zárt ajánlatukat 10 százalék bánatpénzzel és hazai gyártmányu posztó és vászon szövetek, mint minták csatolása mellett, f. évi julius hó 7-ik napjának d. u. 6 órájáig a polgármesteri hivatalhoz pontosan benyújtani, s egyszersmind minden ruha darabnak az árát, melyért a készitést és szállitást vállalni kívánják, külön-külön határozottan kitenni a többi feltételek s kellékek a számvevő hivatalnál megtekinthetők s másolatban is kivehetők lévén.

Debreczen 1884. június 17-én.

A városi tanács.

56.

385. szám.

ÁRJEGYZÉK.

a z „I S T V A N“ g ő z m a l o m

készítményeinek

— készpénz fizetés mellett. —

Árak ausztriai értékben

költségmentesen

KÖTELEZETTSÉG NÉLKÜL, DEBRECZENBEN

ingyen zsákkal.

AB. Asztali dara nagyszemű	100 kiló	20,20
C. Szinte középszerű		19,20
0. Királyliszt		19,20
1. Lángliszt		18,60
2. Montliszt		18,20
3. Zsemlyeliszt 1-ső rendű		17,40
	100 kiló	
4. " 2-od rendű		16,80
5. Fehér kenyérliszt 1-ső rendű		15,80
6. szinte 2-od "		15,40
7. Közép kenyérliszt 1-ső "		14,60
8. " 2-od "		14,—
8 ¹ / ₂ Barua " 1-ső "		13,—
8 ³ / ₄ " " 2-od. á 70 klg.		11,40
9. Lábliszt " " á 70 klg.		9,20
10. Veres liszt " " á 50 klg.		—
11. Finom korpa zsákkal 50 "		5,60
11. " " zsák nélkül " "		5,—
12. Durva korpa zsákkal á 50 klg.		5,20
12. " " zsák nélkül " "		4,60
Simán őrölt búzaliszt zsákkal 75 kgr.		11,40
Ugyanaz " " nélkül " "		10,80

DARA és LISZT.

25 kilós zacskókban

100 kilogramm zacskóval együtt

60 krjával drágább.

Debreczen, 1884. jun. 24.

Kiseb vételeknél 60 krral drágább.

III.

Arverési hirdetményi kivonat.

A nánási kir. jbság mint telekkönyvi hatóság közhírré teszi, hogy a kir. kincstár végrehajthatónak Baba F. János és neje végrehajtást szenvedő elleni 77 frt 72 kr. tőkekövetelés és járuléka iránti végrehajtási ügyében a kir. tvszék (a nánási kir. járásbíró) területén lévő Nánáson fekvő a dorogi 718 sz. telekjegyzőkönyvben A + 1. rsz. a. ingatlanra az árverést 614 frtban ezennel megállapított kikiáltási árban elrendelte, és hogy a fennebb megjelölt ingatlan az 1884. évi aug. hó 1-ső napján délelőtt 9 órakor Dorog városházánál megtartandó nyilvános árverésen a megállapított kikiáltási áron alól is eladatni fognak.

Arverezni szándékozók tartoznak az ingatlanok becsárának 10%-át készpénzben, vagy az 1881: LX. t. cz. 42 §-ában jelzett árfolyammal számított és az 1881. évi november hó 1-én 3333. sz. a. kelt igazságügyminiszteri rendelet 8. §-ában, kijelölt óvadékképes értékpapírban a kiküldött kezéhez letenni, avagy az 1881: LX. t. cz. 170 §-a értelmében a bánatpénznek a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átszolgáltatni.

Kelt Nánáson 1884. évi május hó 10-ik napján.

A nánási kir. jbság mint telekkönyvi hatóság.

Sebestyén
járásbíró.

1029. tk.
1884.

III.

Arverési hirdetményi kivonat.

A h.-nánási kir. jbság mint tkvi hatóság közhírré teszi, hogy a kir. kincstár végrehajthatónak Nagygyörgy és társai kiskoruk végrehajtást szenvedő elleni 37 frt 89 kr tőkekövetelés és járuléka iránti végrehajtási ügyében a kir. törvényszék (a nánási kir. jbság) területén lévő Dorogon fekvő a dorogi 2749. sz. tjkvben A I. 1. hrsz. alatti ingatlanra az árverést 440 forintban ezennel megállapított kikiáltási árban elrendelte és hogy a fennebb megjelölt ingatlan az 1884. évi aug. hó 7-ik napján d. e. 9 órakor — Dorog város házána — megtartandó nyilvános árverésen a megállapított kikiáltási áron alól is eladatni fognak.

Arverezni szándékozók tartoznak az ingatlanok becsárának 10%-át vagyis készpénzben, vagy az 1881: LX. t. cz. 42. §-ában jelzett árfolyammal számított és az 1881. évi november hó 1-én 3333. sz. a. kelt igazságügyminiszteri rendelet 8. §-ában, kijelölt óvadékképes értékpapírban a kiküldött kezéhez letenni, avagy az 1881. LX. t. cz. 170. §-a értelmében a bánatpénznek a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átszolgáltatni.

Kelt Nánáson 1884. évi május hó 13-dik napján.

A nánási kir. járásbíró mint telekkönyvi hatóság.

Sebestyén
járásbíró.

Arverési hirdetmény.

Lindgrün A. Károly esődtömögéhez leltározott összes bolti áruk, activ követelések és ingóságoknak árverés utján értékesítése elhatározatván, annak megtartására határidőül közadónak piac utczán (Scheer Bernáth házbán) volt üzlethelyiségében folyó év június hó 26-ik napjának d. e. 9 órája s következő napjai kitűztetik.

Az elárverezendő tárgyak a legtöbbet ígérőnek azonnali készpénz fizetés mellett adatik át.

Miről a venni szándékozók ezennel értesittetnek.

A esődválasztmány

1016. tk.
1884.

III.

Arverési hirdetményi kivonat.

A h.-nánási kir. jbság mint tkönyvi hatóság közhírré teszi, hogy a kir. kincstár végrehajthatónak Bánkus János és neje végrehajtást szenvedő elleni 74 forint 95 kr. tőkekövetelés és jár. iránti végrehajtási ügyében a kir. tvszék (a nánási kir. jbság) területén lévő, Dorogon fekvő a dorogi 27 számú telekjegyzőkönyvben A I. 2. 3. rsz. alatti ingatlanokra 102 frt a + 1 rsz. alatti ingatlanra az árverést 200 forintban ezennel megállapított kikiáltási árban elrendelte, és hogy a fennebb megjelölt ingatlanok az 1884. évi aug. hó 2-dik napján délelőtt 9 órakor Dorog városházánál megtartandó nyilvános árverésen a megállapított kikiáltási áron alól is eladatni fognak.

Arverezni szándékozók tartoznak az ingatlanok becsárának 10%-át készpénzben vagy az 1881: LX. t. cz. 42. §-ában jelzett árfolyammal számított és az 1881. nov. 1-én 3333. sz. a. kelt igazságügyminiszteri rendelet 8. §-ában kijelölt óvadékképes értékpapírban a kiküldött kezéhez letenni, avagy az 1881: LX. t. cz. 170. §-a értelmében a bánatpénznek a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt átszolgáltatni.

Kelt Nánáson, 1884. évi május hó 13-dik napján.

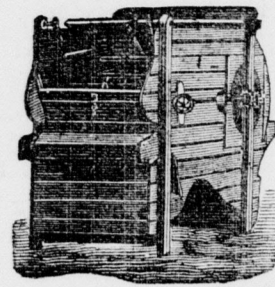
A nánási kir. járásbíró mint telekkönyvi hatóság.

Sebestyén,
járásbíró.

**BAUER és TÁRSÁ-nál
DEBRECZENBEN**

Nagy-Péterfia utca 853. sz. alatt.

A gépesarnok rendezve lévén, felkérjük a tisztelt gazdaközönseget annak megtekintésére, egyuttal figyelmébe ajánljuk a tisztelt gazdaközönsegnak: belföldi és eredeti amerikai

Szénagereblyéket,
konkolyozókat 38 forinttól felfelé,
rosta lemezeket,
oséplőkészleteket,
kerti fecskendőket 32 forinttól felfelé.

A szoboszlói ekeverseny alkalmával 1-ső díjat nyert

KETTOS és HÁRMAS EKEKET,
s egyéb gazdasági gépeket.

Árjegyzék kívánatra bérmentve megküldetik.

Orvosi bizonylatok

„Margit”

G Y Ó G Y F O R R Á S R Ó L.

Előnyös tulajdonsága valamennyi szikéleges vizek között, — vegyi alkotórészeinek szerencsés összetételéből szabad szénsav, de gazdag, félig kötött szénsav tartalma.

Dr. Korányi Frigyes egyetemi tanár és kir. tanácsos jó hatásának telítam a légutak és gyomornyálkahártyáinak hurutos bántalmainál. A Seltersi, Radein, Vichy- stb. vizektől különbözőbb csekélyebb szabádszénsav tartalmánál fogva, s azért véresek lehetőségnél, vagy a hol a vérkeringési szervek izgatásától kell tartani, a szénsavanyusabb vizek fölött előnyvel bír.

Dr. Gebhardt Lajos egyetemi tanár, Rókus-kórház igazgatója. Kiválóan jó hatásának bizonyult a légző- és vizeleszervek hurutos bántalmainál oly annyira, hogy jelenleg rokon alkalmat más ásványvíz körházunkban alig rendeltek, — csekély szabad szénsav tartalmánál fogva, oly esetekben is keresen alkalmaznak, a melyekben a Seltersi-, Giesshübli-, Gleichenbergi-vizeknek használata határozottan káros volna.

Dr. Navratil Imre egyet. tanár. Torok-, gége-, légsző- és bőrbetegségekben igen jó, kiváló hatást pedig akkor gyakorolt, ha az említett szervek bántalmával rokon természetű gyomorbad volt jelen.

Dr. Poór Imre Seltersi, Gleichenbergi, Giesshübli. Előnye, hogy a betegek élvezettel isszák, s hogy sem bevéve, sem belélegezve, a fejben vagy tüdőben nem okoz semmi vértörődést.

Dr. Kétyl Károly egyetemi tanár. Légző-, emésztő- és vizeleszervek hurutos bántalmainál jó eredményt alkalmaztam Seltersi, Gleichenbergi, Giesshübli vizek fölött kisebb szénsav tartalmánál fogva előnyvel bír.

Dr. Barbás József Rókus-kórházi főorvos. Légző-, emésztő- és vizeleszervek hurutos bántalmainál bátran versenyez a külföldi szikéleges ásványvizekkel.

Dr. Bamberger Henrik egyetemi tanár, udvari tanácsos. Légző-, emésztő- és vizeleszervek idült hurutjainál tapasztalt eredmény bizonyítja, hogy gyógyhatásban teljesen azonos a Seltersi-, Giesshübli- és Vichy-vizekkel.

Dr. Duchek András egyetemi tanár, udvari tanácsos. Összetétele és kellemes ízénél fogva ajánlható a légző- és emésztő- szervek kórállapatainál.

Ez idő szerint Európa legjobb és leglátogatottabb üdülési helye a „Margit”-forrás gyógyhatású üdülési helye. Sok oldalú legekdezőbb eredmények alapján a vizeket az gyógyintézetekben a „Margit”-forrás gyógyvizet alkalmazása által a légutak idült hurutos bántalmainál tapasztaltam, hivatalos érzem magamat ezen betegem által kedvesen fogyasztott és jól tűrt gyógyvizet a legsürgősebben ajánlani.
Görbersdorf, 1879. március 18-án.

Dr. Römpler Tódor.

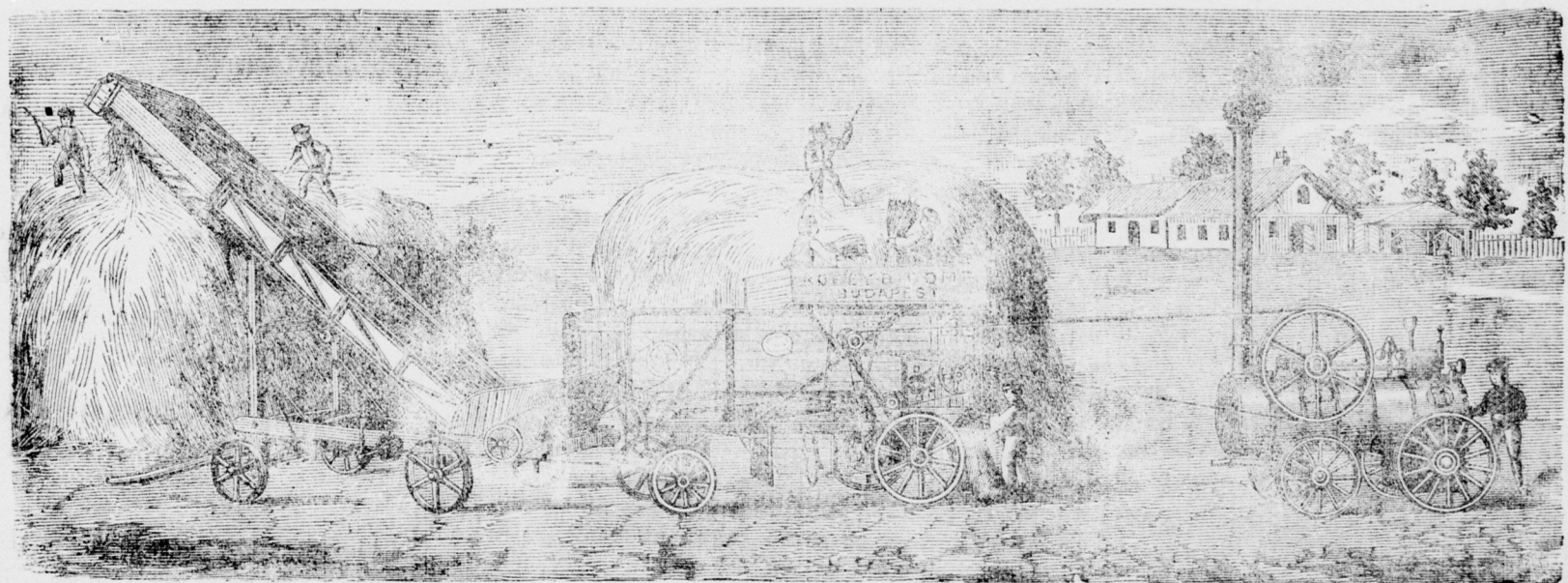
Borral használva a legegészségesebb és legkellemesebb ital.

Kizárólagos **ÉDESKUTY L.** nagy kir. udvari szállító-
főraktár nál Budapesten.

Kapható azonkívül minden gyógyszer-tárban, fűszer-kereskedésben, szállodában és vendéglőben.

ROBEY & COMPANY

Budapesten üllői-ut 35.

szabadalmazott „ROBEY” gőzgép,

malmok hajtására a legjobb gép, nem igényel külön alapfalazatot, falazott kéményt, olesóbb is, felül is mulja a fekvő (stabil) gépet.